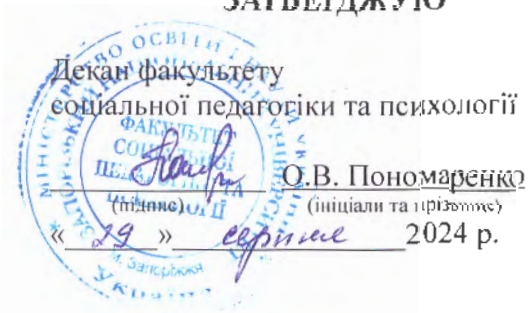

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

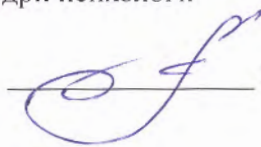
СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ
ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

підготовки першого (бакалаврського) рівня
денної форми здобуття освіти

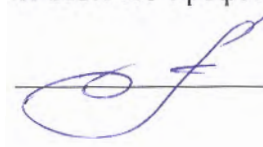
освітньо-професійна програма «ПСИХОЛОГІЯ»
спеціальності 053 – Психологія
галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

ВИКЛАДАЧ: Горбань Г.О., д-р психол. наук, доцент, професорка кафедри психології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від "18" серпня 2024 р.
Завідувач кафедри психології

 Н.О. Губа

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

 Н.О. Губа

2024 рік

Викладач: Горбань Галина Олександрівна,

д-р психол. наук, доцент, професорка кафедри психології

Зв'язок з викладачем:

e-mail: gorbanga@znu.edu.ua;

повідомлення в СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle: <https://moodle.znu.edu.ua>

Телефон: 288-76-46 (кафедра психології)

Кафедра: психології, навчальний корпус ЗНУ № 8, ауд. 220

1. Опис дисципліни

Метою дисципліни є створення умов ефективного освоєння здобувачами вищої освіти базових теоретичних знань з вікової психології, формування ґрунтовних знань про зміст і закономірності психічного розвитку індивіда протягом онтогенезу з врахуванням сучасних соціальних трансформацій, практичної підготовки до ефективної практичної роботи з людьми різних вікових категорій.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни «Вікова психологія» є:

– набуття методологічної компетентності: знання класичних і сучасних концепцій та наукових шкіл у галузі вікової психології; принципів і підходів до періодизації психологічного розвитку особистості; оволодіння понятійним апаратом вікової психології;

– розвиток психологічної грамотності: розуміння законів вікового психологічного розвитку особистості в онтогенезі; освоєння принципів проведення психологічного аналізу процесів вікових змін; набуття досвіду аналізу основних чинників розвитку особистості, закономірностей та механізмів розвитку індивіда, що зумовлюють і пояснюють вікові зміни в онтогенезі на різних його етапах;

– набуття та розвиток професійної компетентності: усвідомлення складності й неоднозначності процесів психологічного розвитку індивіда та різноманіття трактувань джерел розвитку особистості в онтогенезі; вміння професійно вибудовувати цілісну картину розвитку особистості та прогнозувати можливі варіанти вікових змін; уміння враховувати особливості вікового розвитку людини під час професійної діяльності психолога;

– набуття та розвиток інформаційної компетентності: готовність аналізувати, інтерпретувати, систематизувати, критично оцінювати інформацію в процесі навчальної та пошукової діяльності; уміння організовувати ефективний пошук інформаційних джерел з застосуванням новітніх інформаційних технологій; свідомо використовувати новітні інформаційні технології.

Дисципліна «Вікова психологія» логічно й змістовно пов'язана з такими дисциплінами першого (бакалаврського) освітнього рівня «Загальна психологія», «Психофізіологія та основи генетики людини», «Зоопсихологія та порівняльна психологія».

Паспорт дисципліни

<i>Нормативні показники</i>	<i>Денна форма здобуття освіти</i>
Статус дисципліни	Обов'язкова. Цикл професійної підготовки спеціальності
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	4
Кількість годин	120
Лекційні заняття	28 год.
Практичні заняття	28 год.
Самостійна робота	64 год.
Консультації	сторінка факультету СПП: https://www.znu.edu.ua/ukr/university/departments/spp/grafik_n_avchal_nogo_protsestu_ta_rozklad_zanyat
Вид підсумкового семестрового контролю:	екзамен
Посилання на електронний ресурс СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=7364

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Компетентності	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
<i>Інтегральна компетентність:</i> Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов	<ul style="list-style-type: none"> • словесні; наочні; практичні • пояснювально-ілюстративний; пошуковий; дослідницький; проблемного викладу; проектно-дослідницький метод; методи перевірки та оцінювання досягнень • організації та проведення навчання; стимулювання та мотивації; контролю й самоконтролю в навчанні; інтегровані методи; індивідуальне та групове консультування • дискусії, дебати, конференції, полеміки; мозковий штурм; аналіз ситуацій; робота в групах; ігрові техніки; моделювання діяльності; складання ментальних карт; схеми, таблиці, практичні роботи; вправи; творчі роботи; презентації • відеоконференції в форматі лекцій або семінарів; онлайн дискусії; тестування; бліц-опитування 	
<i>Загальні компетентності:</i> ЗК2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності		
ЗК4 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями		
ЗК5 Здатність бути критичним і самокритичним		
ЗК7 Здатність генерувати нові ідеї (креативність)		
ЗК9 Здатність працювати в команді		
ЗК11 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя		
<i>Спеціальні компетентності:</i> СК1 Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології		
СК2 Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ		
СК3 Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).		
СК4 Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел		
СК8 Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни)		
СК9 Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту		

Компетентності	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
СК10 Здатність дотримуватися норм професійної етики		
СК11 Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку		
СК13 Здатність визначати норму й патології психічного розвитку індивіда, враховувати взаємозв'язок і взаємовплив фізичної, когнітивної, емоційної, соціальної та культурної сфер його життєдіяльності, в т.ч. з врахуванням воєнного стану та післявоєнного відновлення.		
СК14 Здатність ефективно взаємодіяти за співпраці з представниками інших професійних груп		
СК15 Здатність знаходити ефективні рішення в нестандартних ситуаціях під час надання психологічної допомоги різним верствам населення, в т.ч. особами, які постраждали в наслідок воєнних дій		

Результати навчання	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
ПРН1 Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання	<ul style="list-style-type: none"> • словесні; наочні; практичні • пояснювально-ілюстративний; пошуковий; дослідницький; проблемного викладу; проектно-дослідницький метод; методи перевірки та оцінювання досягнень • організації та проведення навчання; стимулювання та мотивації; контролю й самоконтролю в навчанні; інтегровані методи; індивідуальне і групове консультування • дискусії, дебати, конференції, полеміки; мозковий 	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Попереднє (вхідне)</i> 2. <i>Формувальне.</i> <ul style="list-style-type: none"> • навчальні тести • дискусії • запитання • самостійні завдання • письмові завдання • презентації • опитування • практичні заняття • концептуальні карти 3. <i>Підсумкове</i> <ul style="list-style-type: none"> • екзамен • тести • заключні есе • рубіжні тести • підсумкові завдання 4. <i>Інспіративне оцінювання</i> <ul style="list-style-type: none"> • самооцінювання • порівняння поточної продуктивності з попередньою
ПРН2 Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань		
ПРН3 Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань		
ПРН4 Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел		
ПРН5 Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги		
ПРН6 Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження		

Результати навчання	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
ПРН7 Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки	штурм; аналіз історій і ситуацій; робота в групах; ігрові техніки; моделювання діяльності; складання ментальних карт; схеми, таблиці, практичні роботи; вправи; творчі роботи; презентації • відеоконференції в форматі лекцій або семінарів; онлайн дискусії; тестування; бліц-опитування	5. <i>Пряме</i> • тести • завдання для самостійної роботи • іспити • есе • активність під час обговорень на занятті • письмові, усні презентації та виступи • явна саморефлексія щодо того, чого навчилися 6. <i>Непряме</i> • опитування • конспекти понять і аналіз здобутків • самозвіт про діяльність поза закладом навчання 7. <i>Кількісне</i> : розподіл балів за різні види навчальної активності та діяльності 8. <i>Якісне</i> : задовільно – прийнятно – добре – вдало – відмінно
ПРН8 Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців		
ПРН9 Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання)		
ПРН11 Скласти та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни)		
ПРН13 Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності		
ПРН14 Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості		
ПРН15 Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку		
ПРН16 Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога		
ПРН18 Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії		
ПРН19 Знати організацію нервової системи, основних органів чуття людини; механізми вищої нервової діяльності		
ПРН20 Застосовувати набуті знання у практичній діяльності психолога, психолога-консультанта та психолога-терапевта, в т.ч. з особами, які постраждали в наслідок воєнних дій		

Результати навчання	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
ПРН21 Застосовувати набуті знання та уміння під час організації та надання психологічної та соціально-психологічної допомоги різним верствам населення, професійно орієнтуватися у теоретичних підходах та практичних напрямках сучасної психології		
ПРН22 Обґрунтовувати і продуктивно забезпечувати розвиток і корекцію діяльності індивіда, соціальної групи, в т.ч. за умов воєнних дій та повоєнному відновленню		

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вікова психологія в системі психологічної науки

Тема 1. Вступ до вікової психології

Вікова психологія як наука, її предмет та завдання. Місце вікової психології в системі психологічних знань, її зв'язки з іншими науками. Історія виникнення та становлення вікової психології. Основні поняття та структура вікової психології. Напрями дослідження вікової психології. Комплексний характер методів у психології вікового розвитку.

Тема 2. Психологічний розвиток людини: чинники та закономірності

Психологічний розвиток людини ключове поняття вікової психології. Чинники та основні закономірності розвитку. Залежність вирішення питання про розвиток особистості від основоположень теорій особистості. Вікові й індивідуальні особливості психічного розвитку, їх співвідношення. Поняття про сенситивні періоди розвитку психіки, їх значення та критерії вияву.

Тема 3. Періодизація вікового розвитку людини

Поняття про психологічний вік людини, його співвідношення з хронологічним віком. Проблема здійснення вікової періодизації психічного розвитку людини. Принципи вікової періодизації. Соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності та психічні новоутворення як критерії вікової періодизації. Періодизація вікового розвитку особистості в сучасній психології.

Тема 4. Кризи розвитку людини

Кризи розвитку. Основні відмінності вікових, життєвих та особистісних криз в життєдіяльності людини. Особливості переживання криз вікового розвитку та їх роль становлення особистості.

Змістовий модуль 2. Психологія дитинства

Тема 5. Психічний розвиток дитини першого року життя

Пренатальний період як базовий для зародження психіки дитини. Фаза новонародженості як особливий період немовлячого дитинства. Вроджені безумовні рефлекси та їх роль у розвитку новонародженого. Первинний сенсорний розвиток новонародженого. Криза новонародженості. Розвиток психічних процесів у немовля. Розвиток емоційної сфери. Комплекс пожвавлення як перша соціальна реакція немовляти. Оволодіння мовленням у немовлячий період. Безпосередньо-емоційне спілкування немовляти з дорослими як провідний вид діяльності.

Тема 6. Психічний розвиток дитини у ранньому віці

Особливості соціальної ситуації розвитку дитини в ранньому віці. Розумовий розвиток у ранньому віці. Розвиток самосвідомості, моральних почуттів. Формування особистісних якостей. Предметно-маніпулятивна діяльність як провідний вид

діяльності в ранньому віці. Особистісні новоутворення. Криза третього року життя: причини, основні поведінкові прояви.

Тема 7. Психологічні особливості розвитку дошкільника

Загальна характеристика розвитку дитини у дошкільному періоді. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку. Психічний розвиток дитини дошкільного віку. Розвиток пізнавальних процесів. Формування особистісних якостей. Особливості особистості дошкільника. Психологічна готовність до систематичного навчання у школі. Розвиток самосвідомості в дошкільному віці та формування основ Я-концепції. Сюжетно-рольова гра як провідний вид діяльності дошкільнят. Особистісні новоутворення.

Змістовий модуль 3. Психологія дорослішання

Тема 8. Психологічні особливості розвитку молодшого школяра

Специфіка соціальної ситуації розвитку молодшого школяра. Особливості розвитку пізнавальних процесів. Розвиток емоційно-вольової сфери молодших школярів. Характеристика учіння як провідної діяльності дитини молодшого шкільного віку. Особливості розвитку самосвідомості в молодшому віці. Особистість молодшого школяра. Психологічні особливості початкового етапу навчання. Психолого-педагогічні умови адаптації до умов шкільного навчання.

Тема 9. Психологічні особливості розвитку підлітка

Особливості психічного розвитку підлітка. Особливості фізичного та фізіологічного розвитку підлітка та їх вплив на розвиток психіки. Характеристика соціальної ситуації розвитку підлітка. Типові психічні суперечності віку. Прагнення до дорослості як базове новоутворення віку. Розвиток пізнавальних процесів та інтересів підлітків. Основні психологічні новоутворення підліткового віку. Формування статевої ідентичності. Криза підліткового віку.

Тема 10. Психологічні особливості юнацтва

Основні риси психології юнацького віку. Становлення світогляду. Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці. Формування статево-рольових цінностей і статево-рольового самовизначення юнаків і дівчат. Професійне самовизначення. Характеристика основних новоутворень юнацького віку. Криза 17-ти років.

Змістовий модуль 4. Психологія дорослої людини

Тема 11. Дорослість

Дорослість як психологічний період. Проблема періодизації дорослості. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність. Розвиток особистості в період дорослості. Нормативні кризи дорослості. Психофізіологічний та пізнавальний розвиток в період дорослості. Поняття про пік фізичних та розумових можливостей дорослої людини, досягнення професійного акме.

Тема 12. Молодість

Молодість період досягнення особистісної ідентичності, сформованості психічної індивідуальності. Сімейна та професійна динаміка. Когнітивні особливості. Соціальна ситуація самореалізації та становлення особистості. Рольові та поведінкові здобуття цього періоду.

Тема 13. Зрілість

Зрілість як психологічний феномен. Ознаки зрілості. Механізми самореалізації представників дорослого віку – сімейний та професійний напрямки, їх динаміка щодо вікових періодів дорослості. Специфіка сімейних взаємин в середньому дорослому віці, детермінанти та динаміка ефекту «спустілого гнізда». Криза «середини життя», її детермінація, вияви та шляхи подолання.

Тема 14. Психологія геронтогенезу.

Теорії старіння і старості. Проблема вікових меж старості. Історичний характер тривалості життя і строків старіння. Психічне старіння і типи старості. Соціальна ситуація розвитку старості і провідна діяльність в старості. Особисті особливості в старості. Пізнавальна сфера в період старіння. Специфічні зміни емоційної і

мотиваційної сфер. Мудрість як соціально-психологічний феномен. Розвиток особистості людини в літньому віці. Специфіка соціальних взаємин людини пізнього дорослого віку.

4. Структура навчальної дисципліни

Форми організації освітнього процесу	Тема	Кількість годин	
		Денна форма навчання	
		всього	згідно розкладу
	Змістовий модуль 1. Вікова психологія в системі психологічної науки		
Лекція 1	Вступ до вікової психології	2	щотижня
Практичне заняття 1	Вікова психологія як галузі психологічної науки. <i>Основне обговорення:</i> «Вікова психологія та психологія розвитку: особливості трактувань та досліджень»	2	щотижня
Самостійна робота	Опрацювання навчальних джерел з теми 1 Завдання для самостійної роботи 1	3,5	щотижня
Лекція 2	Психологічний розвитку людини: чинники та закономірності	2	щотижня
Практичне заняття 2	Чинники і закономірності психологічного розвитку людини. <i>Дискусія:</i> «Зона найближчого розвитку та процеси розвитку, формування, становлення»	2	щотижня
Самостійна робота	Опрацювання навчальних джерел з теми 2 Додаткове завдання для самостійної роботи 1	2	щотижня
Лекція 3	Періодизація вікового розвитку людини	2	щотижня
Практичне заняття 3	Вікова періодизація психічного розвитку людини: основні підходи. <i>Основне обговорення:</i> «Вікова періодизація: різноманіття підходів»	2	щотижня
Самостійна робота	Опрацювання навчальних джерел з теми 3 Додаткове завдання для самостійної роботи 2	2	щотижня
Лекція 4	Кризи розвитку людини	2	щотижня
Практичне заняття 4	Кризи вікового розвитку особистості. <i>Дискусія:</i> «Феномен «криза розвитку» в системі вікової психології»	2	щотижня
Самостійна робота	Опрацювання навчальних джерел з теми 4 Додаткове завдання для самостійної роботи 3	2	щотижня
	Змістовий модуль 2. Психологія дитинства		
Лекція 5	Психічний розвиток дитини першого року життя	2	щотижня
Практичне заняття 5	Психічний розвиток дитини немовлячого віку. <i>Дискусія:</i> «Значення відповідального батьківства для розвитку дитини після народження».	2	щотижня
Самостійна робота	Опрацювання навчальних джерел з теми 5 Додаткове завдання для самостійної роботи 4	2	щотижня
Лекція 6	Психічний розвиток дитини у ранньому віці	2	щотижня
Практичне заняття 6	Психічний розвиток дитини у ранньому віці. <i>Групова робота</i> (обговорення): «Особливості соціальної ситуації розвитку дитини в ранньому віці»	2	щотижня
Самостійна робота	Опрацювання навчальних джерел з теми 6 Додаткове завдання для самостійної роботи 5	2	щотижня
Лекція 7	Психологічні особливості розвитку дошкільника	2	щотижня
Практичне заняття 7	Психологічні особливості розвитку дошкільника. <i>Конференція:</i> «Соціальна ситуація розвитку дошкільника: сучасні тенденції»	2	щотижня
Самостійна робота	Опрацювання навчальних джерел з теми 7 Завдання для самостійної роботи 2	3,5	щотижня
	Змістовий модуль 3. Психологія дорослішання		
Лекція 8	Психологічні особливості розвитку молодшого школяра	2	щотижня
Практичне заняття 8	Психологічні особливості розвитку молодшого школяра. <i>Дискусія:</i> «Новоутворення молодшого шкільного віку: роль системи освіти та сімейного виховання»	2	щотижня

Форми організації освітнього процесу	Тема	Кількість годин	
		Денна форма навчання	
		всього	згідно розкладу
Самостійна робота	Опрацювання навчальних джерел з теми 8 Додаткове завдання для самостійної роботи 6	2	щотижня
Лекція 9	Психологічні особливості розвитку підлітка	2	щотижня
Практичне заняття 9	Психологічні особливості розвитку підлітка. <i>Групова робота</i> : «Підліток у системі міжпоколінної взаємодії: особливості й проблеми»	2	щотижня
Самостійна робота	Опрацювання навчальних джерел з теми 9 Завдання для самостійної роботи 3	3,5	щотижня
Лекція 10	Психологічні особливості юнацтва	2	щотижня
Практичне заняття 10	Психологічні особливості юнацтва. <i>Групова робота</i> : «Соціальна ситуація розвитку юнацтва: особливості сучасності»	2	щотижня
Самостійна робота	Опрацювання навчальних джерел з теми 10 Додаткове завдання для самостійної роботи 7	2	щотижня
Змістовий модуль 4. Психологія дорослої людини			
Лекція 11	Дорослість: особливості вікового періоду	2	щотижня
Практичне заняття 11	Дорослість як психологічний феномен. <i>Конференція</i> : «Доросла людина: ознаки і властивості»	2	щотижня
Самостійна робота	Опрацювання навчальних джерел з теми 11 Завдання для самостійної роботи 4	3,5	щотижня
Лекція 12	Молодість	2	щотижня
Практичне заняття 12	Психологія дорослості: молодість. <i>Дискусія</i> : «Відповідальність: вимога суспільства чи власний вибір»	2	щотижня
Самостійна робота	Опрацювання навчальних джерел з теми 12 Додаткове завдання для самостійної роботи 8	2	щотижня
Лекція 13	Зрілість	2	щотижня
Практичне заняття 13	Психологія дорослості: зрілість. <i>Дискусія</i> : «Середина життя: криза чи ресурс, можливості та перепони?»	2	щотижня
Самостійна робота	Опрацювання навчальних джерел з теми 13 Додаткове завдання для самостійної роботи 9	2	щотижня
Лекція 14	Психологія геронтогенезу	2	щотижня
Практичне заняття 14	Психологія геронтогенезу. <i>Основне обговорення</i> : «Соціальна ситуація життя літньої людини: мудрість чи стагнація»	2	щотижня
Самостійна робота	Опрацювання навчальних джерел з теми 14 Додаткове завдання для самостійної роботи 10	2	щотижня
Самостійна робота	Виконання індивідуального завдання Підготовка до підсумкового контролю	30	протягом семестру
Лекції		28	
Практичні		28	
Самостійна робота		64	

5. Види і зміст контрольних заходів

Форми організації освітнього процесу	Вид контрольного заходу	Зміст контрольного заходу	Критерії оцінювання та термін виконання	Усього балів
ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ				
Змістовий модуль 1. Вікова психологія в системі психологічної науки				
Практичне заняття 1	Формувальне пряме оцінювання	Практичні завдання, обговорення, запитування, дискусії, повідомлення	Критерії оцінювання подано у СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle.	1,5
Практичне заняття 2	Формувальне пряме оцінювання, самооцінювання	Участь у дискусії, аналіз ситуації, проблемні запитання, опитування	Термін проведення за розкладом - щотижня	1,5

Форми організації освітнього процесу	Вид контрольного заходу	Зміст контрольного заходу	Критерії оцінювання та термін виконання	Усього балів
Практичне заняття 3	Формувальне пряме оцінювання	Практичні завдання, обговорення, запитування, дискусії, повідомлення		1,5
Практичне заняття 4	Формувальне пряме оцінювання, самооцінювання	Участь у дискусії, аналіз ситуації, проблемні запитання, опитування		1,5
Тестування	Формувальне та іпсативне оцінювання з тем 1, 2, 3, 4	Навчальні тести 1 - 4	Кількість правильних відповідей. Термін: за результатами вивчення тем змістового модуля	1
Самостійна робота	Формувальне пряме оцінювання	Завдання для самостійної роботи 1	Терміни виконання та критерії оцінювання подано у СЕЗН ЗНУ	4
Модульний контроль	Рубіжні оцінювальні тести	Модульний контрольний тест 1	Кількість правильних відповідей. Термін: зазначено у СЕЗН ЗНУ	4
Змістовий модуль 2. Психологія дитинства				
Практичне заняття 5	Формувальне пряме оцінювання, самооцінювання	Участь у дискусії, аналіз ситуації, проблемні запитання, опитування	Критерії оцінювання подано у СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle. Термін проведення за розкладом - <i>щотижня</i>	2
Практичне заняття 6	Формувальне пряме оцінювання, самооцінювання	Груповою робота з проблем, виступи, швидкі письмові завдання		2
Практичне заняття 7	Формувальне пряме оцінювання, самооцінювання	Участь у конференції, доповіді, обґрунтування, проблемні запитання, дискусії		2
Тестування	Формувальне та іпсативне оцінювання з тем 5, 6, 7	Навчальні тести 5-7	Кількість правильних відповідей. Термін: за результатами вивчення тем змістового модуля	1
Самостійна робота	Формувальне пряме оцінювання	Завдання для самостійної роботи 2	Терміни виконання та критерії оцінювання подано у СЕЗН ЗНУ	4
Модульний контроль	Рубіжні оцінювальні тести	Модульний контрольний тест 2	Кількість правильних відповідей. Термін: подано у СЕЗН ЗНУ	4
Змістовий модуль 3. Психологія дорослішання				
Практичне заняття 8	Формувальне пряме оцінювання	Участь у дискусії, аналіз ситуації, проблемні запитання, опитування	Критерії оцінювання подано у СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle. Термін проведення за розкладом - <i>щотижня</i>	2
Практичне заняття 9	Формувальне пряме оцінювання, самооцінювання	Груповою робота з проблем, виступи, швидкі письмові завдання		2
Практичне заняття 10	Формувальне пряме оцінювання, самооцінювання	Груповою робота з проблем, виступи, швидкі письмові завдання		2
Тестування	Формувальне та іпсативне оцінювання з тем 8, 9, 10	Навчальні тести 8-10	Кількість правильних відповідей. Термін: за результатами вивчення тем змістового модуля	1
Самостійна робота	Формувальне пряме оцінювання	Завдання для самостійної роботи 3	Терміни виконання та критерії оцінювання подано у СЕЗН ЗНУ	4

Форми організації освітнього процесу	Вид контрольного заходу	Зміст контрольного заходу	Критерії оцінювання та термін виконання	Усього балів
Модульний контроль	Рубіжні оцінювальні тести	Модульний контрольний тест 3	Кількість правильних відповідей. Термін: подано у СЕЗН ЗНУ	4
Змістовий модуль 4. Психологія дорослої людини				
Практичне заняття 11	Формувальне пряме оцінювання	Участь у конференції, доповіді, проблемні запитання, дискусії	Критерії оцінювання подано у СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle. Термін проведення за розкладом - щотижня	1,5
Практичне заняття 12	Формувальне пряме оцінювання	Участь у дискусії, аналіз ситуації, проблемні запитання, опитування		1,5
Практичне заняття 13	Формувальне пряме оцінювання	Участь у дискусії, аналіз ситуації, проблемні запитання, опитування		1,5
Практичне заняття 14	Формувальне пряме оцінювання	Практичні завдання, обговорення, запитування, дискусії, повідомлення		1,5
Тестування	Формувальне та іспативне пряме оцінювання з тем 11, 12, 13, 14	Навчальні тести 11-14	Кількість правильних відповідей. Термін: за результатами вивчення тем змістового модуля	1
Самостійна робота	Формувальне пряме оцінювання	Завдання для самостійної роботи 4	Терміни виконання та критерії оцінювання подано у СЕЗН ЗНУ	4
Модульний контроль	Рубіжні оцінювальні тести	Модульний контрольний тест 4	Кількість правильних відповідей. Термін: подано у СЕЗН ЗНУ	4
Усього за поточний контроль	22			60
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ				
Екзамен	Індивідуальні завдання	1. Презентація на тему 2. Аналіз ілюстрації 3. Карта запитань до теми	Терміни виконання та критерії оцінювання подано у СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle	20
	Підсумкове оцінювання теоретичних знань	Підсумковий тест. Зміст навчальної дисципліни	Критерії оцінювання подано у СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle. Термін виконання за розкладом екзаменів	20
Усього за підсумковий контроль	2			40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

6. Основні навчальні ресурси

1. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 112 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/TSUL/0010506.pdf>.
2. Вікова психологія: навч. посіб. / за ред. Г.С. Костюка. Київ : Радянська школа, 1976. 269 с.
3. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук [та ін.]. Вид. 2-ге, допов. Київ : Каравела, 2009. 400 с.
4. Дубініна К.В. Вікова психологія : навч.-метод. посіб. Київ : Слово, 2017. 176 с.
5. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/TSUL/0012265.pdf>.
6. Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 392 с.
7. Загальна, вікова і педагогічна психологія. Практикум : навч. посіб. / за ред. Д.Ф. Ніколенка. Київ : Вища школа, 1980. 208 с.
8. Карпенко Є.В. Вікова та педагогічна психологія. Актуальні студії сучасних українських учених : навч. посіб. Дрогобич : Посвіт, 2014. 152 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi73/0054164.pdf>.
9. Кацавець Р.С. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Алерта, 2019. 112 с.
10. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції : навч. посіб. 2-ге вид., перероб., допов. Суми : Університетська книга, 2020. 304 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051509.pdf>.
11. Кутіщенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : навч. посіб. 2-е вид. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 128 с.
12. Люблінська Г.О. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1974. 156 с.
13. Максименко Д.С. Мовленнєвий і психічний розвиток дітей раннього віку. Практична психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 192 с.
14. Павелків Р.В. Вікова психологія : підручник. Київ : Кондор, 2011. 470 с.
15. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2011. 376 с.
16. Пісоцький В.П., Горянська А.М. Психічний розвиток та формування особистості в онтогенезі : навч. посіб. Київ : КНТ, 2018. 144 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi56/0041860.pdf>.
17. Пов'якель Н.І., Складенко О.М. Психологія дитячих страхів. Київ : Шкільний світ, 2011. 128 с.
18. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія : навч. посіб. 4-те вид., стер. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi67/0049474.pdf>.
19. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2019. 176 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi70/0051150.pdf>.
20. Психологія дитяча : навч.-метод. посіб. / уклад. В.В. Іванова. Мукачеве : МДУ, 2019. 104 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0045705.pdf>.
21. Психолого-педагогічний супровід виховання і розвитку дітей дошкільного віку з родин учасників АТО і внутрішньо переміщених осіб: концепція, методика, технології : навч.-метод. посіб. / І.О. Луценко, А.М. Богуш, Л.О. Калмикова [та ін.] ; за наук ред. І. О. Луценко. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2018. 213 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi59/0044017.pdf>.
22. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія : навч. посіб. 3-тє вид., перероб., допов. Київ : Академія, 2017. 368 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi64/0047946.pdf>.

23. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 376 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/TSUL/0011648.pdf>.
24. Сидоренко О.Б. Практикум з вікової та педагогічної психології : навч. посіб. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 262 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi59/0044016.pdf>.
25. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. Вікова та педагогічна психологія. Київ : Просвіта, 2001. 416 с.
26. Столярєнко О.Б. Психологія особистості. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 280 с.*
27. Ушакова І.М. Вікова психологія : курс лекцій. Харків : НУЦЗУ, 2016. 123 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi64/0047947.pdf>.
28. Чумак В.В. Вікова психологія : навч. посіб. Бердянськ : Видавець Ткачук, 2015. 192 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0045750.pdf>.
29. Шапар В. Психологічний тлумачний словник. Харків : Прапор, 2004. 640 с.

Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека ЗНУ каталог. URL : <http://ebooks.znu.edu.ua/ufd/index.php>
2. Бібліотека українських підручників. URL : <https://pidruchniki.com/psihologiya/>
3. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. URL : <http://dnpb.gov.ua/ua/>
4. Електронна бібліотека НАПН України. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/>
5. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України «Актуальні проблеми психології». URL : <http://www.apppsychology.org.ua/index.php/ua/>
6. Науковий журнал «Психологічний часопис» Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. URL : <http://www.apsijournal.com/index.php/psyjournal/about>
7. Наукові видання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, підготовлені за результатами фундаментальних досліджень (доступні для завантаження в форматі PDF) . URL : <http://inpsy.naps.gov.ua/info/273/>
8. Наукометричні фахові видання з психології. URL : <http://inpsy.naps.gov.ua/info/272/>
9. Національна бібліотека України. імені В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>

7. Регуляції та політики курсу

Відповідальність здобувача освіти: Ознайомитися з сторінкою дисципліни на платформі СЕЗН ЗНУ, а саме з: загальними розділами сторінки, термінами виконання завдань, тестів, формами контролю. Підтвердити вивчення рекомендацій «Загальні поради здобувачу освіти» (обов'язково). Гарантувати якість й самостійне виконання навчальних завдань. Присутність та активність на лекціях й практичних заняттях.

Виконання навчального плану дисципліни передбачає системну присутність здобувачів освіти на лекційних і практичних заняттях, своєчасне проходження передбачених форм контролю та виконання завдань для самостійної роботи. Відвідування практичних занять є обов'язковим. Здобувачі, що навчаються за індивідуальним графіком виконують завдання відповідно термінів подання завдань, що розміщені на платформі СЕЗН ЗНУ у модулі: «Для здобувачів освіти, які навчаються за індивідуальним графіком».

Політика академічної доброчесності: Студенти і викладачі Запорізького національного університету несуть персональну відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених Кодексом академічної доброчесності ЗНУ: <https://tinyurl.com/yaбук4ad>. Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти (додається в обов'язковому порядку до письмових кваліфікаційних робіт, виконаних здобувачем, та засвідчується особистим підписом): <https://tinyurl.com/y6wzzlu3>. Письмові роботи, що виконуються здобувачами освіти можуть бути перевірені на наявність плагіату за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення. Усі запозичення та цитування **обов'язково** мають бути оформлені за допомогою посилань на використані джерела з наведенням наприкінці роботи списку джерел, на які подано посилання. Список оформлюється відповідно вимог Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015. Приклади оформлення: <http://library.znu.edu.ua/2018/prikłady-26-11-18-converted.pdf>.

Письмові роботи. Здобувачам освіти пропонується виконання завдань для самостійної роботи. Під час оформлення робіт необхідно обов'язково вказувати прізвище та ініціали, шифр академічної групи, назву дисципліни та завдання, що виконується. Пріоритетним під час виконання завдань є самостійність мислення, формулювання власних думок і висновків, неупереджений і відповідальний аналіз чужих думок і текстів, максимальне дотримання норм Кодексу академічної доброчесності Запорізького національного університету.

Формати комунікації між викладачем і здобувачами вищої освіти: в аудиторії під час лекційних, за допомогою повідомлень у СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle, на запланованих консультаціях з дисципліни. Відповіді на запити здобувачів освіти через повідомлення в СЕЗН ЗНУ надаються викладачем впродовж трьох робочих днів, якщо вказано: прізвище та ініціали, шифр академічної групи, дисципліна та форма навчання.

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять має бути обґрунтовано освітньою діяльністю здобувача освіти. Обов'язковим є застосування режиму «БЕЗ ЗВУКУ» протягом всього аудиторного заняття.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Місія Запорізького національного університету полягає у формуванні європейського простору освіти, науки і культури європейського рівня, здатного активно впливати на громадську думку, забезпечувати соціальне прогнозування у різних сферах на основі фундаментальних і прикладних наукових досліджень. Запорізький національний університет відіграє важливу роль у розвитку економіки, державних інституцій та громадянського суспільства, надаючи їм знань, компетентностей та ідей, необхідних для забезпечення економічного, політичного та соціального розвитку і зростання.

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ доступний за посиланням: <https://tinyurl.com/yckze4jd>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**
Електронна адреса: v_banakh@znu.edu.ua

Гаряча лінія: тел. (061) 227-12-76, факс 227-12-88

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з

інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ ЗНУ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок–п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ ЗНУ на платформі MOODLE: <https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, відправте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу.

Якщо ви вказували електронну адресу в профілі СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ: <https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ): <http://sites.znu.edu.ua/confucius>